

Nr 2.

Ankom till Riksdagens kansli den 2 mars 1912 kl. 3 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 angående herrar Bäckströms och Wikströms motion, nr 234, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark i Norrland.

I motion inom Andra Kammarerna, nr 234, hafva herrarna W. Bäckström och And. Wikström hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åstadkommande af effektiva åtgärder för underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark i Norrland.

Till stöd för denna hemställan anföra motionärerna följande:

I kungl. domänstyrelsen har för ej länge sedan förklarats, att möjligheten att bereda egna hem finns i alla statens skogar i Norrland och Dalarna. Där öppnas också — hette det — i öfverensstämmelse med Riksdagens bekanta beslut egna hem för enhvar, om det visar sig att de erforderliga förutsättningarna härför äro tillfinnandes. Det skall sålunda intygas, att personen är lämplig som egnahemsbyggare, att marken är tjänlig för odling samt att kommunikationerna äro tillfredsställande, så att afsättningsmöjligheter äro för handen.

Motionen.

Under sådant förhållande förefaller det onekligen egendomligt, att man inom domänstyrelsen vid samma tillfälle uttalade, att i nordligare delarna af landet ingen efterfrågan finnes på sådana »egna hem», hvarom här är fråga, nämligen kronotorp.

Saken förhåller sig emellertid icke alldeles så. Efterfrågan på kronotorp har funnits och finnes väl fortfarande, men om densamma minskats

eller helt och hållet upphört, beror detta dels på den formalism, hvarmed möjligheten att förvärfva ett sådant eget hem är omgärdad, dels på den obenägenhet flera af jägeristatens tjänstemän lägga i dagen mot skapandet af jordbruk i de norrländska kronoskogarna, ehuru villigt skall medgifvas, att undantag och vackra sådana ingalunda saknas.

De förutsättningar som fordras för öppnandet af egna hem ha förefunnits i ett flertal fall, där likväl ingen upplåtelse af jord kommit till stånd, synbarligen därför att vederbörande revirförvaltare ansett det vara bättre och värdefullare för staten att af till odling tjänlig mark fortfarande skörda skog än att se kraftiga och idoga arbetare där finna sin utkomst genom jordbruk.

Som ett exempel på den vid jordupplåtelser rådande formalismen och den långsamma behandling, hvarmed ärendena af denna art kunna behandlas, förtjänar framdragas följande fall. Arbetaren J. A. Bergström i Djupvik hade sökt att få arrendera och uppodla en odlingslägenhet på kronoparken Långmyråsen i Bjurholms revir. Efter omkring två års väntan fick han del af följande skrivelse:

»Till öfverjägmästaren i Umeå distrikt.

Hos kungl. domänstyrelsen har arbetaren Anton Bergström i Djupvik anhållit att få uppodla och arrendera en odlingslägenhet på viss trakt af kronoparken Långmyråsen i Bjurholms revir.

Häröfver ha vederbörande revirassistent efter på platsen verkställd besiktning och vederbörande jägmästare den 16 dennes samt Ni den 21 dennes afgifvit utlåtanden.

Kungl. styrelsen har med hänsyn till den ansökta platsens otjänlighet för odling icke funnit skäl bifalla den gjorda ansökningen.

Härom har Ni att gifva vederbörande besked.

Stockholm den 26 juli 1910.

W. Roos.

Alfred Wigelius.»

Med anledning häraf begärde och fick Bergström i en ortstidning rikta följande skarpa men på grund af den behandling han rönt fullt förklarliga uttalande till domänstyrelsen:

»På grund af det nekande svar som ingått på min anhållan att få arrendera och odla en egnahemslägenhet å kronoparken Långmyråsen i Bjurholms revir, ber jag få veta hvad orsaken härtill är. Jag har nu i två års tid offrat både tid och pengar för att få arrendera denna jordbit. Tvenne godemän ha godkänt densamma, men den ena tjänstemannen efter

den andra ställer till omöjligheter och så får jag till sist besked att min framställning afslagits.

Kan jag få veta hvilka fordringar kungl. domänstyrelsen ställer på en person, som skall vederfaras nåden och äran att bruka en bit svensk jord? Jag är fullgod arbetare, har till 23 års ålder uteslutande sysslat med jordbruksarbete, äger god frejd och har i 12 års tid fullgjort mina utskylder till stat och kommun.

Det är skoj och bedrägeri att på detta sätt förhala tiden för en arbetare och låta honom offra pengar för att söka komma öfver en bit jord, som han aldrig kan få. Det är en skam, att man så skall behandlas i sitt dyra fosterland — frihetens stamort på jorden. Nu återstår mig endast en utväg: att resa till Amerika. Dit skall jag också resa, ty där får jag jord. Utan reskamrat blir jag inte heller. Ty den svenska arbetaren drifves ur landet.»

Det är ju mycket möjligt, att den odlingslägenhet som Bergström önskat erhålla icke var den bästa eller rent af att den var otjänlig för ändamålet, men det förefaller dock som om sökanden, hvilken under flera år sysslat med jordbruksarbete, samt de tvenne godemän, som vitsordat jordområdets lämplighet, bort vara mera kompetenta att afgöra denna sak än den i jordbruk helt säkert föga erfarne revirassistent, på hvars afstyrkande utlåtande domänstyrelsen grundat sitt afslag.

I hvarje fall är det alldeles orimligt att en person som önskar arrendera ett litet jordområde skall vänta på besked i två år, och då enligt vederbörande tjänstemäns uppfattning den begärda lägenheten var olämplig, borde annat, lämpligt område ha erbjudits sökanden. Så mycket skarpare framträder formalismen vid och den långsamna behandlingen af ärenden sådana som detta, då en skogstjänsteman, som med anledning af Bergströms uttalande uppträdde till domänstyrelsens försvar, bland annat förklarade, att redan på 1870-talet ifrågasatts skapandet af odlingslägenheter på kronoparken i fråga, men att planen slopats på grund af den magra jordmånen. Då detta förhållande följaktligen var känt inom verket, är det än mera oförklarligt, att nya undersökningar under ett par års tid erfordrades för meddelande af ett resultat, hvarom man förut hade kännedom.

Det här anförda exemplet är icke enstaka. Klagomål ha ofta och med skärpa framförts öfver den tidsutdräkt, som är förenad med uppgörelser af ifrågavarande art, och om efterfrågan på odlingslägenheter numera är ringa, så torde detta beklagliga förhållande till en god del bero på kungl. domänstyrelsen och dess tjänstemän.

Härförutom har det visat sig, att vissa skogsstatens tjänstemän göra svårigheter vid utanordnandet af de små bidrag — sammanlagdt 750

kronor — som skola tillkomma en kronotorpare när denne uppfyllt vissa i kontraktet stipulerade villkor. Så finnas innehafvare af kronotorp, som uppfört både ladugård och boningshus samt odlat jord utan att ännu ha uppburit någon del af bidraget, sannolikt beroende på en alltför sträng tolkning af kontraktet men enligt torparens förmenande afven af ovilja öfver det ogärna sedda intrånget på kronoparkerna och de besvär, som skogstjänstemännen genom kronotorparens tillkomst ådragits.

Emigrationen från Norrland har under de gångna åren varit synnerligen stark, och det är fullkomligt riktigt hvad sekreteraren i Nationalföreningen mot emigrationen, dr Adrian Molin, i en broschyr om emigrationen och dess orsaker uttalat, att de arbetare, af hvilka emigrationen företrädesvis rekryteras, äro icke stads- och industriarbetare utan jordbruksarbetare och i stort sedt de socialt och ekonomiskt vederhäftigaste af dessa, i första rummet hemmasönerna. Deras emigrationsanledning är — skrifver dr Molin — svårigheten för det uppväxande manliga släktet inom jordbruksnäringen i Sverige att erhålla lämplig jord af landets tillgångar.

Den föreliggande frågan är af allvarlig art, ty det kan ej vara annat än till obotlig skada, att duktiga jordbruksarbetare måste i främmande land skaffa sig den torfva att bruka, som fosterlandet ej vill upplåta. Det är en synnerligen viktig försvarsangelägenhet att i detta afseende söka åstadkomma ändrade och bättre förhållanden.

Frågan om hvilka åtgärder som böra vidtagas kan knappast besvaras utan en föregående undersökning och utredning. Så mycket torde emellertid vara säkert, att det vore en vinst för landet, om skogsstatens tjänstemän blefve befriade från alla bekymmer om kronans jordaffärer, ty många af dessa ha till fullo ådagalagt sin olämplighet som jordförmedlare, och skola de stora odlingsbara vidderna i Norrland befolkas, är det nödvändigt att ett kraftigt ingripande äger rum på detta område.

Historik.

Frågan om upplåtande af odlingslägenheter å statens skogsdomäner i Norrland synes första gången under senare tid hafva varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet vid 1888 års riksdag. Nämnda år anhöll nämligen Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t om utredning i ämnet och erinrade därvid, att syftet med det förslag, som vunnit Riksdagens godkännande, synes hafva varit att i allmänhet bereda befolkningen i Norrland ökad tillfälle att skapa egna hem och finna arbete och utkomst samt att, hvad särskildt beträffade den del af Norrlands befolkning, som egentligen hämtade sitt uppehälle från skogsarbete och timmerflottning, göra det möjligt för denna i trävarurörelsens tjänst stående befolkning att varda bofast och vinna en säkrare inkomst än den, som dess öfriga,

af konjunkturernas växlingar beroende arbete kunde gifva, samt att det därjämte ansetts vara för kronoparkernas vård fördelaktigt, om inom dem funnes en bofast stam af skogsarbetare, hvilka, jämte det de vore berättigade att upptaga till odling lämplig mark, skulle hafva åliggande i afseende på skogsvården inom bestämdt område och skulle vara redo att, när de påkallades, mot ersättning verkställa erforderliga arbeten inom kronoparken. Riksdagen hade också ifrågasatt, huruvida icke förutom i Norrland äfven inom andra delar af vårt land, särskildt inom Kopparbergs län, kronoparker funnes, å hvilka sådana upplåtelser som de nu föreslagna lämpligen kunde äga rum.

Med anledning af denna riksdagsskrivelse föranstaltade Kungl. Maj:t om utredning genom domänstyrelsen, som för detta ändamål infordrade yttranden från samtliga länsstyrelser och skogstjänstemän inom riket.

Till 1891 års riksdag framlades därpå kungl. proposition i ämnet, och hemställdes däri, att Riksdagen måtte medgifva, att å kronoparker i Norrbottens län befintliga, till skogstorp tjänliga lägenheter må, där det för kronoparkens vård och bevakning finnes vara gagneligt, af domänstyrelsen på viss bestämd tid, ej öfverstigande tjugu år, upplåtas till odling och bebyggande åt personer, som äga god fräjd och äro fullt arbetsföra samt i öfrigt finnas vara lämpliga, under i propositionen angifna, närmare villkor.

Upplåtelseerna hade sålunda här föreslagits skola äga rum endast inom Norrbottens län, emedan den verkställda utredningen enligt departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet ådagalagt, dels att tillgången å odisponerade odlingslägenheter på kronoparkerna i andra län än Norrbottens i allmänhet vore ringa, dels att hufvudsakligen endast i nämnda län svårighet mött att erhålla tillräckligt arbetsfolk för kronoparkernas skötsel.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts proposition med vissa ändringar i upplåtelsevillkoren, och Kungl. Maj:t utfärdade därefter skrifvelse till domänstyrelsen den 29 maj 1891, hvori villkoren för ifrågavarande jordupplåtelser meddelades.

Rörande de uppställda villkoren må följande anföras. Torparen skulle under första upplåtelse tiden, utan afgäld till kronan, få bruka torpet och åtnjuta frihet från utlagor och onera mot skyldighet, dels att i enlighet med de föreskrifter, som af domänstyrelsen vid upplåtelsen meddelades, uppodla och bebygga lägenheten, dels att inom det område af kronoparken, som blef honom anvisadt, utöfva tillsyn och bevakning, dels ock att på tillsägelse af vederbörande skogstjänsteman och mot skäligen

ersättning utgöra å kronoparken erforderliga arbeten. Efter frihetsårens slut skulle torpet genom domänstyrelsens försorg, i förhållande till det-
sammans storlek och beskaffenhet, åsättas *viss årlig afgäld, att utgöras
medelst dagsverken å kronoparken.*

Vid 1904 års riksdag framlades en ny kungl. proposition rörande skogstorpen. De viktigaste ändringar, som häri föreslogos, voro, dels att ifrågavarande bestämmelser skulle komma att gälla äfven Västerbottens län, dels att den årliga afgäld, som skulle utgå efter frihetsårens slut skulle utgöras i penningar, dock med rätt för torparen att, om han så önskade, i afräkning på afgälden få utgöra dagsverken på kronoparken.

Resultaten af en af domänstyrelsen företagen undersökning af de befintliga skogstorpen, hvilken meddelas i det till propositionen fogade statsrådsprotokollet, sammanfattades af styrelsen sålunda:

Genom den gjorda undersökningen framginge, att torparne under den första tiden efter upplåtelsen i allmänhet haft svårt att reda sig och att de endast långsamt förmått framdrifva odlingen på torpen, och vidare att under sådant förhållande deras arbetsbiträde å kronoparkerna endast i mindre grad eller tillfälligt kunnat användas. Men i stort sedt hade domänstyrelsen af det vunna resultatet icke kunnat erhålla annan uppfattning än att, när första upplåtelsestadiet genomgåts, torpen vore ägnade att för kronoparkernas vård och fredhållning blifva af stort gagn, på samma gång större utsikt då syntes förefinnas för torparne, att, om de vore arbetsföra och sparsamma, erhålla en betryggad, om än anspråkslös bärning. Å andra sidan framstode dock såsom uppenbart, att dessa mycket små jordbruk och deras ekonomiskt svagt placerade innehafvare vore i behof af all den lindring och det stöd, som kunde dem medgifvas.

Kungl. Maj:ts proposition blef af Riksdagen godkänd, och de nya bestämmelserna utfärdades i kungl. kungörelse den 27 maj 1904.

Vid 1909 års riksdag framlades åter en kungl. proposition rörande skogstorpen, och föreslogs däri, att upplåtelsen af dylika torp skulle få äga rum å kronoparker och öfverloppsmarker inom Kopparbergs, Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Därjämte föreslogos förändrade villkor i öfrigt för ifrågavarande jordupplåtelser, afseende underlättande af kronoparkernas kolonisering.

Till det statsrådsprotokoll, som åtföljde propositionen, anförde departementschefen bland annat, att den s. k. Norrlandskommittén rörande upplåtelser af odlingslägenheter från kronans marker ansett, att man såsom förutsättningar för dylik upplåtelse borde fordra, dels att hinder icke

mötte från skogsvårdens synpunkt, dels att odlingslägenheter i regel icke upplåtes annat än i närheten af odlad bygd eller kommunikationsled.

Kommittén betonade vidare, hurusom statens verksamhet i förevarande afseende borde förestafvas mindre af en önskan att få se odlingar uppstå på kronoparkerna än af en benägenhet att i möjligaste mån tillmötesgå den icke bosatta befolkningens behof af jord. Staten syntes därför icke böra taga något initiativ i saken, allra helst ett sådant medförde ett visst ansvar för de blifvande nybyggenas framtid, utan öfverlåta frågans väckande åt den enskilde, eller med andra ord nybyggen borde icke utstakas så att säga på förslag och därefter utbjudas till försäljning, utan staten borde *afvakta, att efterfrågan ägde rum*. Den enskilde finge själf åt sig utse den plats, där han ville slå sig ned, och sedan ankomme på staten att pröfva, om upplåtelse af den afsedda jorden kunde tillåtas eller ej. Det vore tydligt, att nybyggaren på detta sätt finge större intresse för sin jord och erhöle ett jordstykke, som mera fullständigt svarade mot hans behof och önskningsar, än om han skulle vara hänvisad att välja bland lägenheter, som utstakats efter en officiell plan. Man torde därför kunna vänta att på den sålunda föreslagna vägen erhålla lifskraftiga mindre jordbruk.

Statsutskottet ansåg det föreliggande förslaget vara en vidare utveckling af skogstorpsinstitutionen, men framhöll, att det nu föreslagna steget vore af sådan räckvidd, att de nu föreslagna jordupplåtelseerna å kronans mark nästan uteslutande kunde betraktas såsom ett led af den för närvarande lifligt pågående egnahemsrörelsen. Emot en sådan sakernas utveckling hade utskottet, i betraktande af nämnda rörelses stora sociala betydelse, intet att erinra.

Utskottet framhöll vidare, att då det mången gång kan vara tvifvelaktigt, hur ett odlingsföretag af den art, som nu ifrågavarande kommer att utfalla, torde det ligga vikt uppå, att från statens sida åtgärd icke vidtages, som kan locka nybyggare in på sådant företag, utan torde hvarje särskild lägenhetsupplåtelse böra tillkomma på vederbörande nybyggares initiativ. Af samma skäl torde också före en lägenhets upplåtande böra genom undersökning å stället af landtbrukskunnig person visshet inhämtas, att lägenhetens jord är duglig för odling.

Statsutskottet tillstyrkte den kungl. propositionen med vissa ändringar, och utskottets hemställan bifölls af båda kamrarna.

I enlighet med Riksdagens sålunda fattade beslut utfärdades den 18 juni 1909 kungl. kungörelse angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, hvari meddelas nu gällande bestämmelser rörande här behandlade jordupplåtelser.

För utredning af nu förevarande motion har utskottet anhållit, att domänstyrelsen måtte till utskottet inkomma med yttrande rörande hvad som enligt styrelsens mening skulle kunna åtgöras för ytterligare underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark, samt huru alltför långvarig tidsutdräkt med behandling af ansökningar rörande dylika upplåtelse skulle kunna undvikas.

På denna anhållan har utskottet från domänstyrelsen erhållit det yttrande, som återgifves i bil. A.

*Utskottets
yttrande.*

Af domänstyrelsens yttrande synes framgå, att det särskilda fall af långvarig tidsutdräkt vid behandlingen af en ansökan om jordupplåtelse, som motionärerna relaterat, varit ett undantagsfall, förorsakadt framför allt däraf att ifrågavarande ansökans behandling inträffat under öfvergången mellan förutvarande och nu gällande bestämmelsers tillämpningstid. Domänstyrelsen har emellertid medgifvit, att missförhållanden i åtskilliga afseenden förefinnas, och styrelsen synes själf hafva riktat sin uppmärksamhet därpå samt föreslagit, att en del ändringar i gällande bestämmelser måtte vidtagas.

Vid sådant förhållande skulle utskottet kunnat underlåta att tillstyrka motionärernas hemställan, därest utskottet ej vore af den öfvertygelsen, att, äfven sedan de af domänstyrelsen ifrågasatta ändringarna blifvit vidtagna, afsevärda olägenheter vid här ifrågavarande jordupplåtelse komma att kvarstå, olägenheter, hvilka ej äro beroende på domänstyrelsens och dess underlydande tjänstemäns tillämpning af gällande författningar, utan på dessa författningar själfva och på hela förfaringssättet vid upplåtande af kronotorp i Norrland.

Af den ofvan meddelade historiken torde framgå, att, då skogstorp först upplätos, afsikten med upplåtelsen icke i främsta rummet var att därigenom bereda jordbrukshem åt den icke bosatta befolkningen, som eftersträfvade dylika, utan fastmer att genom sådan jordupplåtelse erhålla tillgång till en stam af bofasta *skogsarbetare*, som åtogo sig öfvervakning och annat arbete å kronoskogarna. Det var sålunda från början *skogsvarldsintresset*, icke *intresset för nya jordbrukslägenheter* tillskapande, som dominerade.

Genom i de ursprungliga författningarna senare vidtagna förändringar synes emellertid den förstnämnda synpunkten så småningom hafva i viss mån undanträngts af den senare.

För vinnande af sistnämnda syfte hafva också bestämmelserna gifvits det innehåll, att de i högre grad än förut underlätta sträfvandena till bosättning å kronodomänernas odlingsbara jord.

Det torde emellertid icke kunna förnekas, att det vid behandlingen af ansökningar om jordupplåtelser understundom och af orsaker, som domänstyrelsen angifvit, inträffat, att ansökningens handläggning dragit så långt ut på tiden, att den sökande blifvit missmodig och kunnat få den föreställningen, att statsmakterna helst såge, att dylika upplåtelser icke komme till stånd.

En hufvudorsak till dylik tidsutdräkt torde enligt utskottets mening vara den, att inga som helst förberedande åtgärder från statens sida vidtagits utan att *hela* initiativet tillkommit sökanden. Då all undersökning af den till upplåtelse begärda jorden skall ske efter det ansökningen inkommit, och då ärendets handläggning tillkommer en tjänstemannapersonal, hvars hufvuduppgifter ligga på ett annat område, är det helt naturligt att skogsstatens tjänstemän mången gång knappast *kunna* med sin öfriga tjänst förena dessa extra göromål på sådant sätt, att de senare icke därpå fördröjas.

Vid föregående behandling af frågan om upplåtelse af skogstorp har upprepade gånger framhållits, att staten i detta afseende bör uppträda uteslutande passivt, afvaktande initiativ från de enskilda, och detta tillvägagångssätt har framför allt motiverats därmed, att staten genom ett aktivt uppträdande för befordrande af dylika jordupplåtelser skulle ikläda sig ett ansvar för nybyggenas framtid, ett ansvar som i fråga om jordbrukshem i dessa för odling ofta mindre tillgängliga trakter kunde bli alltför tungt.

Då staten emellertid förbehåller sig pröfning af den önskade platsens lämplighet och först därefter lämnar tillstånd till upplåtelsen, har den därmed redan i viss mån iklädt sig ansvar för nybyggets framtid.

Det synes då utskottet, som om det väl kunde sättas i fråga, huruvida icke staten, som i alla händelser icke kan helt undandraga sig ansvaret, i själfva verket skulle kunna lättare bära detta ansvar, om den genom förberedande åtgärder för utstakande af odlingslägenheter beredde sig större garanti mot ett planlöst koloniserande af kronoparkernas odlingsbara områden.

Därest staten läte på förhand undersöka, hvarest för odling lämpliga områden inom kronoparkerna funnes, och den sedermera, när ansökningar om erhållande af jord inkomme, läte sökandena välja bland sålunda som odlingsbara befunda områden, skulle staten säkerligen därigenom bättre än nu betrygga nybyggenas framtid samtidigt som de sökande erhöle bättre ledning vid väljandet af jordområde och en afsevärdt snabbare behandling af ansökningarna skulle kunna åstadkommas.

Ett sådant uppträdande från statens sida behöfver ju icke utesluta det hittills använda förfaringssättet. Hvad utskottet, som till fullo inser nödvändigheten af en viss varsamhet på detta område, här vill ifrågasätta, är endast, huruvida icke syftet med denna varsamhet kunde vinnas bättre genom ett något mera aktivt uppträdande.

Det står för utskottet fullt klart, att, vid öfvervägande af det lämpliga i en kraftigare jordupplåtelsepolitik, skogsvårdsintresset icke får tillbakasättas, utan bör naturligtvis vid utredningen af frågan all den hänsyn tagas till detta intresse, som dess betydelse för statshushållningen kan påkalla.

Då utskottet sålunda biträder motionärernas yrkande om utredning angående åstadkommande af effektiva åtgärder för underlättande af jordupplåtelser å kronomark i Norrland, vill utskottet betona, att denna utredning, vid sidan af de mera formella frågorna om ändrad handläggning enligt gällande författningar, äfven bör inriktas på frågan, huruvida och på hvad sätt staten bör mera aktivt än som hittills skett ingripa för ordnande af nämnda upplåtelser.

Slutligen vill utskottet framhålla, att i motionärernas yrkande uttrycket »egna hem» bör utbytas mot den i hithörande författningar använda termen »odlingslägenheter», då af motionärernas framställning tydligt framgår, att de afsett just sådana jordupplåtelser.

På grund af det, som sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Andra kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åstadkommande af mer effektiva åtgärder för underlättande af jordupplåtelser för odlingslägenheter å kronomark i Norrland.

Stockholm den 1 mars 1912.

På utskottets vägnar:

RICKARD SANDLER.

Herr *Holmdahl* har anhållit få antecknadt, att han ej deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.

Bil A.

Till Riksdagens Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

I skrivelse den 16:de innevarande månad har Kungl. Maj:t anbefallt domänstyrelsen att till Riksdagens Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott afgifva det yttrande, hvarom utskottet anhållit i och för utredning i anledning af motion nr 234 i Andra kammaren angående åstadkommande af effektiva åtgärder för underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark i Norrland. Utskottet hade därvid anhållit om kungl. domänstyrelsens yttrande rörande hvad som enligt kungl. styrelsens mening skulle kunna åtgöras för ytterligare underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark samt huru alltför långvarig tidsutdräkt med behandling af ansökningar rörande dylika jordupplåtelse skulle kunna undvikas.

Enär förberörda motion nr 234 synes i hufvudsak stödja sig på ett däri relateradt fall, i hvilket ansökan af en person, som hos kungl. domänstyrelsen ansökt om rätt till upplåtelse af skogstorp eller odlingslägenhet å kronoparken Långmyråsen i Bjurholms revir af Västerbottens län, icke bifallits, tillåter sig kungl. styrelsen att i första hand närmare redogöra härför.

Den 24 december 1908 inkom till kungl. styrelsen ansökan från arbetaren J. A. Bergström om rätt till erhållande af upplåtelse i förenämnda kronopark af ett skogstorp. Ansökningen öfversändes den 30 samma månad till öfverjägmästaren i Umeå distrikt för handläggning enligt för dylika ärenden gifna bestämmelser och öfverlämnades den af honom till jägmästaren i Bjurholms revir den 4 januari 1909 till den åtgärd, som på honom ankomme. Utredning och förslag i fråga om dylika jordupplåtelse måste föregås af undersökning af det ansökta området på tid, då marken är bar, och kunde sålunda i detta fall undersökning icke äga rum förrän tidigast i början af juni, då skogstjänstemännens i dessa orter uteförrättningar af liknande slag i regel taga sin början. Sedan öfverjägmästaren jämlikt gifna föreskrifter första dagarna af sagda månad fördelat de förrättningar, som skulle handläggas inom reviret under året mellan jägmästaren och på reviret tjänstgörande tvenne assistenter, synes nu ifrågavarande undersökning och utredning hafva tilldelats den ene assistenten. Då dennes uppdrag emellertid torde hafva omfattat omkring ett hundratal förrättningar och dessa, för att kunna medhinnas före vinterns inbrott, måste handläggas i viss, för undvikande af dubbelresor bestämd ordning, hade turen till nu ifrågavarande undersökning i anledning af Bergströms ansökan ännu icke kommit, när förrättningsmannen erhöll kännedom om kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparken och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen. Enär upplåtande af lägenheter på kronopark jämlikt kungl. kungörelsen den 27 maj 1904

icke vidare finge äga rum och sökanden begärt sådant upplåtande, ansåg sig tydligen förrättningsmannen förhindrad att företaga berörda undersökning. Kungl. domänstyrelsen har sig icke bekant, huruvida förrättningsmannen eller jägmästaren sedermera under sommaren sökte sätta sig i förbindelse med sökanden för att erfara, om denne önskade upplåtande af odlingslägenhet jämlikt de nya stadgandena. Då ärendet på grund af förenämnda orsaker emellertid icke handlagts under sommaren, återsände jägmästaren ansökningen till kungl. styrelsen, dit den inkom den 14 februari 1910, och hemställde därvid att ansökningen, såsom afseende upplåtande af skogstorp jämlikt den efter utfärdandet af kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 ej mer gällande kungl. kungörelsen den 27 maj 1904, icke måtte föranleda till någon kungl. styrelsens vidare åtgärd, med sökanden dock förbehållen rätt att inkomma med förnyad ansökan afseende upplåtande af odlingslägenhet jämlikt 1909 års kungl. kungörelse. Dagen därpå, den 15 februari, återremitterades ansökningen till skogsförvaltningen med order att handlägga ärendet i enlighet med de föreskrifter kungl. styrelsen meddelat i anledning af sistnämnda kungl. kungörelse, därest sökanden förklarade sig vilja erhålla upplåtelse af odlingslägenhet i enlighet därmed.

Efter företagen besiktning och undersökning under därpå följande sommar återkom ärendet till kungl. styrelsen den 23 juli 1910 med afstyrkande yttrande från såväl förrättningsmannen som jägmästaren och öfverjägmästaren,

Förrättningsmannen anförde bland annat, dels att det ifrågasatta upplåtelseområdet vore beläget väster om Olofsbäcks by, cirka 2,2 mil från Spölands järnvägsstation, dels att den till odling afsedda marken utgjordes till omkring hälften af stenbunden skogsmark beväxt med medelålders barrblandskog och till hälften af föga förmultnad hvitmossemyr af $\frac{1}{2}$ meters djup på stenbotten, dels ock att tillfälle till arbetsförtjänst icke kunde för framtiden påräknas i orten.

Jämlikt gällande föreskrifter hade undersökning ägt rum af i landtbruk kunnig person i fråga om områdets lämplighet till odling, och var med jägmästarens skrifvelse fogad utlåtande från skiftesgodemannen E. Eriksson i Vännäs, hvari meddelades att ifrågasatt område visserligen kunde anses vara odlingsbart, men att myren till större del syntes utgöras af hvitmossa på grus- och stenbotten med stora stenar i dagen samt att intet jordförbättringsmedel såsom lera eller dylikt finnes i närheten, hvadan odlingen ansåges bli dyr och knappt ekonomiskt bärande. Något vitsordande af jordområdets lämplighet för odling, afgifvet af i tidningsuppsatsen och motionen omnämnda tvenne godemän, har icke kommit till kungl. styrelsens kännedom och torde sådant, med hänsyn till hvad härutinnan anförts, ej kunna hafva afgifvits af i landtbruk kunniga personer.

Med hänsyn till sålunda förebragta utredning fann kungl. styrelsen den 26 juli, eller tre dagar efter sedan ärendet återkommit till kungl. styrelsen, skäligt att icke bifalla ansökningen, hvarom vederbörande skogsförvaltning och sökanden underrättades.

Hvad motionärerna, för belysande af den enligt deras mening skarpt framträdande formalism vid och den långsamma behandlingen af relaterade ärende, anfört i fråga om att det torde hafva varit för kungl. styrelsen redan förut känt att ansökt område varit för odling olämpligt, enär enligt uppgift detta förhållande skulle hafva utrönt redan på 1870-talet, då fråga skulle hafva väckts rörande skapandet af odlingslägenheter på berörda kronopark, torde ej tariffva annan erinran än att nuvarande kronoparken Långmyråsen allt intill april månad 1878

utgjordes af odisponerad kronoöfverloppsmark, med hvilket slag af skogar såsom stående under vederbörande Konungens befallningshafvandes öfverinseende, dåvarande skogsstyrelse ej hade att taga befattning, och att, därest fråga om öfverloppsmarkens upplåtande till odling då förevarit, sådant upplåtande torde hafva afsett dess afsättande till nybygge och ej viss mindre dels upplåtande för odling, för hvilket senare slag af upplåtelse det då för tiden icke fanns lagliga former vare sig det afsågs upplåtelse å kronopark eller å öfverloppsmark. Det har emellertid vid ett senare tillfälle varit ifrågasatt att upplåta jordbrukslägenheter å berörda kronopark. I ett år 1892 afgifvet betänkande föreslog den s. k. jordbrukslägenhetskommittén bland annat att tillfälle till upplåtelse af odlingslägenheter måtte beredas å sådana kronan tillhöriga nedom odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens län belägna områden, där i närheten af befintliga eller beslutade kommunikationsleder *ett flertal invid hvarandra liggande lägenheter ansåges med fördel kunna till enskilda upplåtas*, hvarvid i främsta rummet borde användas sådana sankmarker, som efter torrläggning väl lämpade sig för odling af gräs eller säd.

I enlighet med detta förslag företogs undersökning å bland andra äfven kronoparken Långmyråsen i Vännäs socken och Bjurholms revir i syfte att å densamma belägna större sankmarker kunna få till stånd en kolonisering af ifrågasatt slag. Sedan på kungl. domänstyrelsens föranstaltande år 1899 de befintliga myrmarkernas beskaffenhet ingående undersökts af sakkunniga och det därvid befunnits att myrarna icke voro för odling lämpliga, då de i regel voro näringsfattiga och i hufvudsak utgjordes af oförmultnade hvitmossar, måste ifrågasvarande plan emellertid öfvergifvas.

Ehuru det vid undersökning för omnämndt koloniseringsändamål befunnits att å kronoparken belägna myrar i allmänhet icke voro lämpliga för odling, har sådant förhållande gifvetvis icke, som motionärerna synas förmena, kunnat utesluta att det skulle kunna finnas ett eller annat för odling lämpligt område af mindre omfattning men dock tillräckligt stort för anläggning därå af en odlingslägenhet enligt nu gällande stadganden.

Enär motionärerna skarpt betonat det enligt deras mening oförsvarliga dröjsmål hvarmed berörda slags ärenden behandlas och utskottet anhållit om yttrande bland annat i fråga om huru alltför långvarig tidsutdräkt med behandling af ansökningar rörande dylika jordupplåtelser skulle kunna undvikas, får kungl. domänstyrelsen härmed meddela gången af dessa ärendens handläggning och i sådant afseende bilägga och hänvisa till kungl. styrelsens »promemoria den 21 september 1909 för iakttagande vid tillämpning af kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen».

För undvikande af omgång med ärendenas afgörande har kungl. styrelsen emellertid alltifrån senare delen af år 1910 föreskrifvit viss ändring i förfarandet jämlikt 7:de punkten uti sagda P. M. i det afseende att, sedan utredning från skogstjänstemännen inkommit till kungl. styrelsen och det pröfvats skäligt bifalla begärd upplåtelse, kungl. styrelsen bemyndigat vederbörande öfverjägmästare att, med iakttagande af vissa angifna villkor och bestämmelser, upprätta och å kungl. styrelsens vägnar underskrifva kontrakt med sökanden, hvarefter afskrift af sådant kontrakt öfverlämnats till kungl. styrelsen.

I enlighet med dessa föreskrifter inkommer ett ärende af nu ifrågarande slag till kungl. styrelsen alltså ej mer än en gång och torde endast sällan hafva förekommit, att dylikt ärende icke i kungl. styrelsen afgjorts inom en vecka efter det att ärendet inkommit. Flera upplåtelseansökningar insändas emellertid direkt till kungl. domänstyrelsen i hvilka fall de omedelbart överlämnas till vederbörande öfverjägmästare till handläggning i föreskrifven ordning.

Då det likväl i vissa fall inträffat att handläggning af dessa ärenden onödigtvis fördröjts, har kungl. domänstyrelsen för ärendenas påskyndande hos skogsförvaltningen i skrifvelse den 17 januari 1911 till vederbörande öfverjägmästare anmodat dessa tillse och vaka öfver att, där ansökan af ifrågavarande art inkommer under förra delen af året, den om möjligt må blifva handlagd och utredningen till kungl. domänstyrelsen insänd så tidigt, att frågan kan hinna afgöras före årets utgång.

Undersökning af ett ifrågasatt jordområdes lämplighet för odling, dess utstakning och kartläggning måste gifvetvis ske då marken är ofrusen och fri från snö, i följd hvaraf ansökan, som inkommer under vintern eller hösten sedan marken snötäckt, icke kan bli föremål för handläggning på platsen förrän därpå följande sommar. Med hänsyn till skogspersonalens i förhållande till de norrländska revirens stora utsträckning fåtalighet kan ej heller alltid vara möjligt att undersökning på grund af en först under sommaren inkommen upplåtelseansökan medhinnas före vinterns inbrott, synnerligast då ansökan kan afse en plats, som är belägen på längre afstånd från de trakter, där jägmästaren under återstående del af sommaren har sina öfriga förrättningar förlagda. Därest sökanden emellertid ingifver sin ansökning under vintern eller senast före maj månads utgång torde i regel ärendet kunna vara afgjort före årets utgång.

Ett ganska ofta förekommande skäl till att ansökan om begärdt upplåtande af odlingslägenhet icke kunnat föranleda till undersökning under första sommaren efter det att den inkommit, har visat sig vara att sökanden, hvilken ansetts böra få själf uppvisa den plats, där han ville slå sig ned, icke, oaktadt upprepade skrivelser till honom själf eller förfrågningar hos hans närmaste, kunnat under sommaren anträffas, emedan han varit från sin hembygd bortrest vanligtvis i arbete å sågverk vid kusten, malmfältena i öfre Norrbotten och så vidare.

Ett förkortande med 2 å 3 veckor af den tid, inom hvilken nu ifrågavarande slags ärenden skulle kunna behandlas och afgöras, kunde vinnas därigenom att ärendena efter härför nödig ändring af gällande författning helt och hållet överlämnades till vederbörande öfverjägmästares afgörande. Kungl. domänstyrelsen, som haft frågan härom under öfvervägande har emellertid ansett ändring i antydd riktning icke önskvärd, dels då därigenom skulle följa att kungl. styrelsen förlorade greppet i afseende på gången af och kontrollen öfver dylika upplåtelse, dels då det för ernående af öfverensstämmelse i de olika distrikten, erfordras att, åtminstone tills vidare, i en hand är lagdt afgörandet såväl angående frågan huruvida viss upplåtelse bör få äga rum eller icke som ock rörande vissa villkor för beviljad upplåtande af ansökt lägenhet såsom till exempel storleken af den årliga afgift, som lägenhetsinnehafvaren skall vara skyldig erlägga från och med 16:de besittningsåret.

Förnämligast hindret för ett snabbare afgörande af ärenden utaf ifrågavarande slag ligger emellertid såsom förut framhållits däri, att den jämförelsevis fåtaliga skogspersonalens tid i regel icke kan tillåta ett omedelbart handläggande af in-

komna ansökningar. Efter hand torde det emellertid blifva allmänt känt, att det ligger i eventuella sökandes eget intresse att i god tid före sommarens inträde ingifva vederbörliga ansökningar, hvarefter de här förut omnämnda föreskrifter, som kungl. styrelsen lämnat skogstjänstemännen i fråga om dessa ärendens handläggning, torde komma att visa sig vara af den effektivitet, att afgörande besked så godt som alltid skall kunna gifvas vederbörande sökande före årets utgång. Under sådana förhållanden anser kungl. styrelsen att det icke finnes skäl till vidtagande af särskilda åtgärder i nu berördt hänseende.

Under förmenande att många af skogsstatens tjänstemän skulle hafva ådagalagt sin olämplighet såsom jordförmedlare, hålla motionärerna före, att det vore en vinst för landet, om dessa tjänstemän blefve befriade från alla bekymmer om kronans jordaffärer. Detta motionärernas uttalande synes i sig innebära den tanke att frågor angående upplåtelser af odlingslägenheter å under kungl. domänstyrelsens förvaltning ställda kronoparker och öfverloppsmarker lämpligast borde handhafvas af andra, ej under kungl. styrelsen stående tjänstemän eller eventuellt af enskilda personer. En sådan tanke torde förutsätta, att skogsvårdsintresset helt bör vika för önskemålet, att bosättningar i möjligast, största utsträckning må kunna komma till stånd å kronans skogar i Norrland. I fråga häröfver torde böra erinras om följande bestämmelser uti hittills gällande författningar angående upplåtande af skogstorp och odlingslägenheter å kronans marker i de nordliga länen.

Kungl. brefvet den 29 maj 1891 i fråga om upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens län samt kungl. kungörelsen den 27 maj 1904 angående liknande upplåtelser å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län föreskrifva båda att till skogstorp tjänliga lägenheter må, *där det för kronoparkens vård och bevakning finnes vara gagneligt, af domänstyrelsen* på vissa villkor upplåtas till odling och bebyggande åt på visst sätt kvalificerade personer. I kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 är bestämdt, att på kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen må på vissa villkor *af domänstyrelsen* på arrende likaledes till på föreskrifvet sätt kvalificerade personer upplåtas till odling och bebyggande tjänliga lägenheter under förutsättning antingen att *sådant för skogens vård och bevakning finnes vara gagneligt* eller att den jord, hvars upplåtande begäres, är belägen i närheten af odlad bygd eller kommunikationsled och *hinder från skogsvårdens synpunkt ej möter*.

Sistnämnda efter Riksdagens beslut utfärdade kungl. kungörelse stöder sig i hufvudsak på förslag afgifvet af den så kallade Norrlandskommittén. Denna, som ansåg att odlingslägenhet i regel icke borde upplåtas annat än i närheten af odlad bygd eller kommunikationsled och därjämte allenast under förutsättning att hinder icke mötte från skogsvårdens synpunkt, anförde såsom motiv för sitt förslag i dessa afseenden bland annat att upplåtelse af ifrågavarande art naturligen icke borde alltför mycket inkräkta på kronoskogarna, hvilkas integritet förvisso väsentligen borde fasthållas. Men äfven med iakttagande häraf ansåg kommittén, att i ett flertal fall till exempel i kronoparkernas utkanter eller efter vattendragen bosättningar kunde tillåtas, utan att någon nämnvärd skada för skogsskötseln därigenom förorsakades. Kommittén ansåg vidare, att statens verksamhet uti förevarande afseende borde förestafvas mindre af en önskan att få se odlingar uppstå på kronoparkerna än af en benägenhet att i möjligaste mån tillmötesgå den icke bofasta befolkningens behof af jord. I enlighet härmed syntes

staten icke böra taga något initiativ i saken utan afvakta, att efterfrågan ägde rum. Den enskilde borde själf få åt sig utse den plats, där han ville slå sig ned, och skulle det sedan ankomma på staten att pröfva om upplåtelse af den afsedda jorden kunde upplåtas eller ej.

Den pröfning som i hvarje särskildt fall borde äga rum, huruvida ett ifrågasatt område borde upplåtas eller ej syntes böra öfverlämnas åt kungl. domänstyrelsen, under hvilken myndighets förvaltning kronoparkerna hörde, och hade domänstyrelsen naturligtvis de största förutsättningarna att kunna i förevarande frågor uppdraga den riktiga gränsen mellan jordbrukets och skogsvårdens intressen. Kommittén ansåg emellertid ock, att det vore icke enbart det ifrågasatta områdets lämplighet för ändamålet, som borde pröfvas af domänstyrelsen, utan borde det äfven tillkomma denna myndighet tillse, att sökanden hade de personliga egenskaper som erfordrades för att upplåtelsens framtid skulle kunna anses betryggad.

Hvarken Riksdagen eller Kungl. Maj:t ha haft något att erinra i afseende på dessa af Norrlandskommittén uttryckta grundprinciper. I det utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärendena den 12 februari 1909, som bilagts Kungl. Maj:ts proposition till 1909 års Riksdag angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, har vederbörande departementschef ytterligare understrukt förenämnda grundprinciper och anfört bland annat: »Hvad som särskildt beträffande nu förevarande odlingslägenheter kräfva beaktande är, att dessa bilda ett slags intagor på mark, som man en gång afsett för skogsbörd och för bildande af ett i statens hand befintligt reservkapital af skogsmark. Man får därigenom kanske på skogsmarken besvärande enklaver, som i framtiden möjligen komma att visa sig mera hinderliga än man vid lägenheternas upplåtande antagit. Staten synes dessutom ej böra uppoffra sin skogsmark utan att full säkerhet vinnes för att det högre målet, markens uppodlande och bebyggande, verkligen på ett för framtiden betryggande sätt kommer att uppnås. Tills vidare och så länge förhållandena i Norrland fortfarande att vara sådana de nu äro, kräfves utan tvifvel att i dessa delar af riket all kolonisation sker med synnerlig varsamhet.»

Med anledning af att kungl. domänstyrelsen i uti frågan afgifvet yttrande gjort vissa erinringar afseende inskränkning i någon mån af den föreslagna rätten för lägenhetsinnehafvarne till nödigt skogsfång, anförde vidare departementschefen, att dessa synpunkter syntes honom böra leda därhän, att odlingslägenheter icke upplåtas till större antal, än som kunde anses förenligt med en god skogshushållning, och hade domänstyrelsen därvid situationen fullständigt i sin hand.

Kungl. domänstyrelsen är af den åsikt att hvad härofvan i senast berörda afseenden anförts fortfarande äger full giltighet och håller före, att det säkerligen vore mindre välbetänkt, om statsmakterna vidtog åtgärder af den art, att kronoparkerna i större grad än som vore förenligt med det ändamål, för hvilket de afsatts, upplåtes till enskilda personer. Likaledes vore det enligt kungl. styrelsens mening synnerligen olämpligt, därest det vidtoges inskränkning i domänstyrelsens rätt att med iakttagande i öfrigt af gällande föreskrifter besluta i fråga om ärenden, hvilka såsom de nu ifrågavarande så intimt sammanhånga med skötsel af de skogar, som ställts under kungl. styrelsens förvaltning.

Ehuru kungl. domänstyrelsen, i enlighet med hvad härofvän anförts, anser att särskilda åtgärder i fråga om ytterligare underlättande för därtill hugade personer att erhålla jordupplåtelser för egna hem å kronans skogar i Norrland icke äro af behovet påkallade, förmenar kungl. styrelsen dock, att det föreligger skäl för vissa ändringar i nu gällande stadganden, afseende att ytterligare i någon mån stödja lägenhetsinnehafvarna.

I 5 punkten af kungl. kungörelsen den 27 maj 1904 angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län är bestämdt att, sedan af domänstyrelsen föreskrifna byggnader å till skogstorp upplåtna lägenheter blifvit uppförda och godkända, torparen skall äga af statsmedel uppbära ett kontant belopp af 500 kronor. Nya upplåtelser på grund af sagda kungörelse få visserligen icke vidare äga rum, men det fanns vid 1910 års utgång 882 skogstorp å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län, upplåtna jämlikt dels förenämnda kungl. kungörelse den 27 maj 1904, dels kungl. brefvet den 29 maj 1891. Vid nyssnämnda tid hade föreskrifna byggnader uppförts och godkänts å 366 af dessa torp, under det att 516 skogstorp ännu icke hunnit fullborda byggnaderna å sina torp. I de med lägenhetsinnehafvarna upprättade kontrakten har i allmänhet bestämts, att föreskrifna byggnader skola vara uppförda inom fem år från det torpet blifvit upplåtet, men då ett flertal skogstorp icke mäktat fullgöra denna kontraherade skyldighet, har kungl. styrelsen på vederbörandes framställning beviljat ett, två eller emellanåt flera års anstånd därmed.

Vid afgifvande af yttrande öfver det förslag, som ligger till grund för numera gällande kungl. kungörelse den 18 juni 1909 angående upplåtande af odlingslägenheter å nu ifrågavarande marker, erinrade kungl. styrelsen bland annat, att bebyggandet af upplåtet skogstorp oftast tillginge på det sätt, att först uppfördes en provisorisk byggnad såsom bostad under ett par år, under hvilka dels uppodlades till åker någon mindre del af området, dels påbörjades och eventuellt fullbordades ladugårdsbygget. Sedan detta färdigbyggt och odlingsarbetet jämsides därmed något framskridit, fortsattes arbetet med uppförande af bostads-huset intill dess det — efter i allmänhet många år af släp och försakelse, ofta äfven förenade med skuldsättning, om arbetarens personliga vederhäftighet kunnat förläna honom kredit — äntligen vore färdigt för afsynande. Hufvudsumman af arbetet hade skogstorpens i regeln själf utfört, men vissa materialier och en del arbete såsom t. ex. glas till fönsterna, murning, behöfligt smide m. m. kräfde kontanta utgifter, hvilket medförde särskildt bekymmer för den obemedlade.

Med hänsyn till anförda förhållanden ansåg kungl. styrelsen det vara välbetänkt att, såsom i det då föreliggande förslaget ifrågasattes, odlingshjälpen kunde erhållas efter hand som arbetet fortskrede.

I kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 har ock bestämts att innehafvare af jämlikt därmed upplåten odlingslägenhet skall äga rätt att af allmänna medel i odlingshjälp erhålla 750 kronor, hvaraf utbetalas tredjedelen, då lägenhetens uthusbyggnad är färdig och godkänd, tredjedelen, då manbyggnaden är färdig och godkänd, och tredjedelen, då minst en hektar åker är bruten och försvarligt häfdad som åker. Genom dessa bestämmelser har den äfven obemedlade lägenhetsinnehafvaren afsevärdt större möjlighet att inom rimlig tid fullborda arbetet för det egna hemmet, än om han utfinge statsbidraget först sedan hela byggnadsarbetet vore färdigt och godkänt.

På anförda grunder och då det, såsom kungl. styrelsen här förut meddelat, vid 1910 års utgång fanns 516 jämlikt kungl. kungörelsen den 27 maj 1904 upplåtna skogstorp, å hvilka byggnadsskyldigheterna ännu icke fullgjorts, håller kungl. styrelsen före, att det skulle vara af viss betydelse och för innehafvarna af nämnda skogstorp till stor hjälp, därest det bestämdes att innehafvare af jämlikt kungl. kungörelsen den 27 maj 1904 upplåtet skogstorp, å hvilket ännu icke fullgjorts enligt kontrakt föreskrifven byggnadsskyldighet, skulle äga rätt att af statsmedel erhålla de honom jämlikt kontraktet tillförsäkrade 500 kronor fördelade i två poster att utgå på det sätt, att hälften erhöles, då lägenhetens uthusbyggnad vore färdig och godkänd, och hälften, då manbyggnaden vore färdig och godkänd.

I underdånig skrifvelse den 13 juni 1911 har kungl. domänstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd i nu senast berördt afseende.

Kungl. domänstyrelsen anser sig äfven böra ifrågasätta viss ändring i de villkor, på hvilka odlingslägenheter få upplåtas å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen jämlikt kungl. kungörelsen den 18 juni 1909. I punkt 8 af sistnämnda kungl. kungörelse är föreskrifvet, att lägenhetsinnehafvare skall vara skyldig att från och med det sextonde besittningsåret för lägenheten erlægga en årlig afgift, som bestämmes vid upplåtelsen och sättes till 3,6 för hundra af dels det kapitalvärde lägenheten anses äga ouppodlad och obebyggd med den rätt till byggnadsvirke, som tillförsäkrats honom, dels den odlingshjälp af 750 kronor, som tillkommer honom.

Det åligger lägenhetsinnehafvaren alltså att från och med 16:de besittningsåret erlægga en årlig afgift, i ungefärligt medeltal uppgående till nedanstående belopp enligt följande beräkningssätt:

Lägenhetens markvärde (i ouppodladt och obebyggt skick), 5 har å	kr.	50
10 kr.	»	450
Värdet af till uppförande af lägenhetens åbyggnader erforderligt virke	»	160
Närvarande kapitalvärdet å för byggnadernas underhåll under upplåtelse-	»	750
tiden beräknadt virke	»	
Odlingshjälp	»	

Summa kr. 1,410

3,6 % ränta härå = 50,76 kronor.

I fråga om hittills upplåtna lägenheter har beloppet af de årliga afgifterna varierat mellan 40 och 60 kronor.

Innehafvare af skogstorp jämlikt kungl. kungörelsen den 27 maj 1904 är skyldig att efter vissa frihetsår erlægga en årlig afgäld, beräknad i förhållande till lägenhetens storlek och beskaffenhet. Vid bestämmandet af denna afgäld har kungl. styrelsen alltså icke haft att taga hänsyn till det kontanta bidrag af statsmedel, som torparen bekommit, och afgälden har för detta slag af odlingslägenheter i allmänhet kunnat begränsas till omkring 15 kronor.

Då den årliga afgift, som innehafvare af odlingslägenhet jämlikt kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 skall vara skyldig erlægga från och med 16:e besittningsåret, befunnits komma att uppgå till belopp af den storlek, att lägenhetsinnehafvaren icke utan stor svårighet lärer kunna utgöra den, är kungl. styrelsen af den åsikt, att viss ändring i berörda bestämmelser synes böra vidtagas, och kungl. styrelsen har erinrat om äfvenledes dessa förhållanden i förut omnämnda underdåniga skrifvelse den 13 juni 1911.

Slutligen anser kungl. styrelsen sig böra göra följande erinringar i anledning af vissa uti förevarande motion berörda förhållanden, hvilka genom här föregående framställning icke belysts.

Motionärerna anföra dels att det för ej länge sedan i kungl. domänstyrelsen förklarats, att möjlighet att bereda egna hem finnes i alla statens skogar i Norrland och Dalarne, men att i nordligare delarna af landet ej finnes efterfrågan på sådana »egna hem», hvarom vore fråga, nämligen kronotorp, dels att de för egen del anse att efterfrågan på kronotorp såväl funnits som ock fortfarande finnes, men, därest efterfrågan minskats eller helt och hållet upphört, berodde detta på den formalism, hvarmed möjligheten att förvärfa ett sådant eget hem vore omgärdad, och de förmena att detta beklagliga förhållande till en god del berodde på kungl. domänstyrelsen och dess tjänstemän.

Kungl. domänstyrelsen, som icke kan vidkännas förestående enligt motionärernas uppgift af kungl. styrelsen för ej länge sedan afgifna förklaring, hyser den åsikt att efterfrågan å odlingslägenheter på kronans skogar fortfarande likasom hittills är rätt betydlig, men att den helt visst aftagit inom vissa revir, där i hufvudsak den bättre och mera välbelägna odlingsmarken redan är upptagen af förut anlagda skogstorp.

Jämlikt kungl. brevet den 29 maj 1891 och kungl. kungörelsen den 17 maj 1904 funnos 882 skogstorp vid 1910 års utgång upplåtna å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län. Odlingslägenheternas i enlighet med kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 antal uppgick vid samma tid till inom förenämnda län 164 stycken och inom öfriga norrländska län 29 stycken; alltså sammanlagdt 1,075 lägenheter. Under 1911 har dessutom till kungl. styrelsen och vederbörande öfverjägmästare inkommit ett betydande antal ännu icke slutligt afgjorda ansökningar om erhållande af odlingslägenheter.

Motionärerna hafva vidare anført, att det visat sig att vissa skogsstatens tjänstemän gjort svårigheter vid utanordnandet af de bidrag utaf statsmedel, som kronotorparne äga bekomma, när de uppfyllt vissa i kontrakten stipulerade villkor, och meddelat, att det finnes kronotorpare, som uppfört både ladugård och boningshus samt odlat jord utan att ännu ha uppburit någon del af bidraget, hvilket förhållande, ehuru sannolikt beroende på en alltför sträng tolkning af kontraktet, af torparna förmenades härröra af ovilja öfver det ogärna sedda in-trånget på kronoparkerna och de besvär, som vållats skogstjänstemännen genom skogstorpens tillkomst.

Kungl. domänstyrelsen har anledning anse att detta motionärernas uttalande icke är med verkligheten öfverensstämmande. Det har icke till kungl. domänstyrelsen inkommit klagomål i dessa afseenden och dessutom har det befunnits vid företagna chefsinspektioner inom de norra länen, att jägmästarna i regeln visat stort intresse för skogstorparnes förhållanden och, i den mån det varit med gällande förfatningar möjligt, sökt tillmötesgå deras berättigade önskningsar, såsom till exempel genom att bereda dem arbete med afverkning, dikning med mera å kronoparkerna, när de varit villiga att utföra sådant arbete mot i orten gängse ersättning, hvilket dock icke alltid varit fallet. Det har äfvenledes befunnits att en och annan jägmästare i vissa fall visat för stor efterlåtenhet vid afsynning af å skogstorp uppförda byggnader och godkänt sådana, som icke alltid varit i tillfredsställande skick.

Motionärerna synas hafva trott att bidrag af statsmedel till hittillsvarande skogstorpäre kunnat utanordnas i skilda poster och att det utgått med 750 kronor till hvarje torpare. Af dem, som erhållit odlingslägenheter jämlikt nu gällande 1909 års kungl. kungörelse, har ännu ingen i det afseende fullgjort sin byggnadsskyldighet, att det varit tal om att han på den grund kunnat bekomma ens någon del af statsbidraget, och har, såsom förut erinrats, innehafvare af äldre skogstorp ej rätt att jämlikt gällande stadganden erhålla statsbidrag förrän hela byggnadsskyldigheten är fullgjord; statsbidraget till dessa senare lägenhetsinnehafvare utgår ej heller med mer än 500 kronor till hvar och en. Stockholm den 22 februari 1912.

KARL FREDENBERG.

Erik Måhlén.

Bil. B.

Bilaga till kungl. domänstyrelsens skrifvelse den 22 februari 1912.

Kungl. domänstyrelsens promemoria den 21 september 1909 för iakttagande vid tillämpning af kungl. kung. den 18 juni 1909 angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen.

1. Ansökan om upplåtelse af lägenhet för odling och bebyggande, ställd till kungl. domänstyrelsen och åtföljd af frejdebetyg, bör af sökanden före den 1 maj insändas till öfverjägmästaren, hvilken efter ärendets diarisering öfverlämnar detsamma till vederbörande jägmästare för handläggning i samband med öfriga förrättningar under sommaren.

Sökanden må redan vid ansökningen foga intyg af i landtbruk kunnig person, att denne å marken undersökt i ansökningen öfverlämnat område och därvid å detsamma funnit tillräcklig för odling lämplig mark. I sådant fall bör det föreslagna området antingen i intyget till sin belägenhet noggrannt beskrivas eller ock, där lätt beskrifbara, naturliga gränser ej finnas, vara å marken provisionellt och ungefärligen utmärkt, dock utan bläckning å växande träd. Har dylikt intyg ej bifogats ansökningen, ej heller under ärendets förberedande handläggning öfverlämnats till jägmästaren, har denne att föranstalta om föreskrifven undersökning af i landtbruk kunnig person, på det visshet må kunna inhämtas att å området finnes tillräcklig för odling lämplig mark. Förutom af landtbruksingenjör eller af jordbrukskonsulent utfärdadt intyg, må sådant jämväl godkännas, som utfärdats af ledamot i ägodelningsrätt eller af skiftesgodeman eller af

annan välfrejdad person, som gjort sig allmänt känd för särskild erfarenhet i och kunskap om landtbruk.

2. Finner jägmästaren *antingen* att upplåtelse af ansökt område kan anses vara för kronoskogs vård och bevakning af gagn *eller* att den jord, hvars upplåtande begäres, är belägen i närheten af odlad bygd eller kommunikationsled och hinder för upplåtandet från skogsvårdens synpunkt ej möter, har han att företaga förrättningen genom undersökning på stället; dock under förutsättning att sökanden är mindre bemedlad eller obemedlad, att han icke äger fast egendom af den storlek, att därå kan födas en familj, att icke till honom förut upplåtits liknande lägenhet samt att han äger god frejd och gjort sig känd för arbetsamhet och hederlig vandel äfvensom äger förutsättningar för drifvande af ett mindre jordbruk.

3. Anses betingelserna för upplåtande enligt föregående punkt icke förfinnas, har jägmästaren att till öfverjägmästaren återsända ansökningen åtföljd af utlåtande med bestämdt angifvande af de skäl, hvilka enligt jägmästarens mening lägga hinder i vägen för det begärda upplåtandet, och har öfverjägmästaren därefter att med eget yttrande underställa ärendet kungl. styrelsens pröfning.

4. Vid i sökandens eller hans ombuds närvaro företagen undersökning å marken skall området, som föreslås till upplåtande, noggrannt beskrivas och kartläggas i skalan 1:4000 samt till sina gränser å marken utmärkas medelst rösen, eller, i fråga om myrmark, medelst pålar, hvarvid iakttages, att området, där det ej begränsas af naturliga gränser, erhåller så regelbunden figur, som förhållandena medgifva. Hvarje lägenhet tilldelas inom utstakade rågångar ett område odlingsmark och tomtplats, hvars storlek afpassas med hänsyn till tillgång af odlingsmark och dennas godhet, därvid bör iakttagas, att den till odling lämpliga jordens areal i regel ej öfverstiger sex hektar. Där sammanhängande odlingsmark ej finnes i den myckenhet att, utan intagande af till odling olämplig mark, tillräcklig jordvidd erhålles för bedrifvande af själfständigt jordbruk, må förutom gårdsskiftet äfven kunna tilldelas lägenheten ett i närheten däraf beläget odlingskifte, hvilket likaledes uppmätes, beskrifves och röslägges.

Dessutom må vid sidan af kontraktet, där odisponerade slättermyrar eller röjningsmarker för själfväxande äng finnas i lägenhetens närhet, sådana kunna upplåtas och af lägenhetsinnehafvaren nyttjas tills vidare under frihetsåren, i den mån och så länge de ej för annat ändamål erfordras.

5. Efter verkställd besiktning och utredning skall jägmästaren — eller, då förrättningen handlagts af assistent, denne genom jägmästaren — insända sitt till kungl. domänstyrelsen ställda utlåtande, åtföljdt af beskrifning och karta, till öfverjägmästaren, som jämte eget yttrande öfverlämnar handlingarna till kungl. styrelsen.

Utredningen skall jämväl omfatta förslag till den i punkt 8 af kungl. kung. omförmälda årliga arrendeavgift, som lägenhetsinnehafvare fr. o. m. det 16:e besittningsåret är skyldig erlägga, äfvensom förslag till de byggnader, som anses böra å lägenheten uppföras samt förslag såväl å den tid, inom hvilken byggnaderna skola vara fullbordade som ock å den tid, inom hvilken minst en hektar åker skall vara bruten och såsom sådan försvarligt häfdad.

Vid beräkning af förenämnda afgift iakttages

att den ouppodlade och obebyggda jorden värderas med hänsyn till dess belägenhet, mer eller mindre afsides från bygd eller kommunikationsled, och i enlighet med värde i allmänhet i orten å ifrågavarande slags mark och

att värdet å rot af det byggnadsvirke, som beräknas åtgå till uppförande och årligt underhåll af föreslagna hus, beräknas efter i orten gällande pris. I förestående jordvärde skall ej medräknas värdet af inom upplåtelseområdet befintlig skog, utan skall sådan, där den såsom byggnadsvirke är användbar och lämplig, i första hand, sedan upplåtelse skett, utsynas för husbehofsändamål. Gagnvirkesträd, stående å mark, som skall odlas eller användas till gårdstomt, och hvilka träd icke vid upplåtelsen erfordras till byggnadsändamål och ej heller därtill äro lämpliga, skola af jägmästaren, efter lägenhetsinnehafvarens anhållan om deras borttagande, i vederbörlig ordning utstämplas och försäljas. Utgöres skogen på nu ifrågavarande mark af vedskog, må den af lägenhetsinnehafvaren efter af jägmästaren därtill lämnadt medgifvande upphuggas för husbehof.

Växande skog på inom utstakadt område belägen ej till odling, äng eller gårdstomt tjänlig eller nödig mark, som för vinnande af lämplig ägofigur däriinom intagits, må icke af lägenhetsinnehafvaren utan vederbörande jägmästares tillstånd och anvisning afverkas eller tillgodogöras.

6. Är lägenhet, hvars upplåtande enligt nu ifrågavarande kungl. kung. be-
gäres, redan vid upplåtelsen delvis odlad eller försedd med byggnader, har jägmästaren att meddela, huruvida odlings- eller byggnadsarbetena utgjorts af sökanden eller af denne bekostats, hvarjämte byggnaderna beskrivas med angifvande af, huruvida de med vederbörlig hänsyn tagen till skick och bruk i orten samt deras tillstånd i afseende på ålder och underhåll m. m. kunna godtagas såsom lägenhetens åbyggnader.

7. Sedan ärendet pröfvats, meddelar kungl. styrelsen beslut om lägenhetens upplåtande till odling och bebyggande, antagande af lägenhetsinnehafvare samt kontrakts upprättande, skolande, sedan sådant enligt särskildt formulär upprättats och i två exemplar underskrifvits af lägenhetsinnehafvaren, bägge exemplaren insändas till kungl. styrelsen för godkännande, hvarefter, sedan i öfverjägmästarexpeditionen afskrifter tagits för dennas och revirexpeditionens räkning, det ena, med kungl. styrelsens godkännande påtecknade exemplaret jämte karta och byggnadsritning mot bevis tillställes lägenhetsinnehafvaren.

Stockholm som ofvan.

KARL FREDENBERG.

Martin Rasch.